

A handwritten signature in black ink, consisting of several overlapping, stylized loops and lines. The signature is positioned below the portrait and is not clearly legible as text.

MINNETALE OVER PROFESSOR JON BING

holdt på møte
18. september 2014

av professor Olav Torvund

Jon Bing var en av dem som skapte det faget som i Norge har fått betegnelsen rettsinformatikk: Møtet og samspillet mellom jus og informasjonsteknologi. Han var den ledende i Norge, og en av de ledende i verden. Jeg tror ikke noen, kanskje bortsett fra Jon selv, ville ha protestert om jeg hadde sagt at han var *den* ledende i verden.

Han ble født i Tønsberg 30. april 1944. Familien flyttet til Trondheim da Jon var tre år gammel, og det var Trondheim han regnet som byen han kom fra. Jon døde 14. januar i år, 69 år gammel.

Jon var en ekstraordinær person. Allerede som student var han etablert som skjønnlitterær forfatter. Sammen med *Tor Åge Bringsværd* gjorde han science fiction kjent for det norske folk. De som kan mer om den sjangeren enn jeg, sier at de gjennom sine oversettelser og antologier brakte det beste av verdens science fiction til Norge, og at de selv løftet sjangeren til et ordentlig litterært nivå i Norge. Vi er mange som var blitt kjent med Jon gjennom dette forfatterskapet, før vi møtte fagpersonen Jon Bing.

Da Jon ble 60 år, skrev Knut S. Selmer blant annet dette om starten på hans akademiske karriere:

La oss gå tilbake til 1970. Institutt for Privatrett hadde, ... ansatt ... ny vit.ass. ... Den nyansatte var litt spesiell, ettersom han også – sammen med Tor Åge Bringsværd – var etablert som Rikets ledende science fiction-forfatter.

(...)

Så satt vi der, på den første lørdagskaffe på Institutt for Privatrett i det nye år ..., og jeg luftet min mistanke om at kanskje også vi jurister burde vite noe om elektronisk databehandling. Og så var det en som sa: ”stopp en hal! Nå har vi jo nettopp ansatt en vit.ass. som er norgesmester i science fiction. Kunne vi ikke sette ham til å finne ut om det er noe forhold mellom jus og EDB?”

Jon fikk sitt oppdrag og var vekk i 14 dager. Da kom han med sin betenkning, hvor han gikk gjennom et stort utenlandsk materiale, og påviste berøringspunktene mellom jussen og den elektroniske databehandling.

(...)

Den 16. mars 1970 ble dette presentert for omverden i et stort anlagt ”EDB-møte”. De var der alle sammen ...

Foredraget utløste en langvarig og entusiastisk diskusjon. Mange ville gjerne ha en finger med i det videre arbeid ... Det burde opprettes styringsgrupper og sekretariater, komiteer og underkomiteer, og fremfor alt burde man ”etablere et fast, ansvarlig organ”.

Lykkeligvis utviklet tingene seg litt annerledes. Egentlig må man vel si at Jon etablerte seg selv som det ”faste ansvarlige organ”, godt supplert av Trygve Harvold da han overtok utviklingen av tinglysing og Lovdata.

Snipp, snapp, snute, så var eventyret i rute.

Den betenkningen Jon skrev i 1970, kunne fortsatt ha vært ryggraden i en forskningsstrategi på dette området. Vi regner seminaret 16. mars 1970 som starten på den virksomhet som i dag er *Senter for rettsinformatikk*.

Jeg hadde ikke inntrykk av at Jon så for seg at hans liv på Universitetet skulle bli slik det ble. Han har sagt at hans mål var å tilbringe minst mulig tid på Universitetet, for å få mest mulig tid til å være forfatter. Slik ble det ikke.

Det første tiåret arbeidet Jon mye med tekstsøkesystemer og rettslige informasjonssystemer. Det ble drevet eksperimentell og flerfaglig forskning, hvilket er høyst uvanlig i et juridisk fagmiljø. Sammen med Trygve Harvold fikk Jon Kongens gullmedalje for boken *Legal decisions and information systems* i 1977. Et resultat av deres arbeid var etableringen av Lovdata, en institusjon hvis tjenester samtlige norske jurister gjør bruk av. Jon skrev også det internasjonale standardverket om juridiske informasjonssystemer.

Personvern, opphavsrett, elektronisk masseforvaltning, elektronisk handel, telekommunikasjonsrett og det som i dag går under betegnelsen "Internet governance" er andre områder hvor Jon har ytt verdifulle bidrag.

Jon hadde en evne til å se nye problemstillinger tidlig. Noen fremstilte ham nærmest som en spåmann som kunne fortelle hva fremtiden ville by på. Det avviste han. "Fremtiden er ikke noe som ligger der ute og venter på å bli oppdaget. Fremtiden er noe vi skaper gjennom de valg vi tar," pleide han å svare til det. Her er det fristende å koble til hans skjønnlitterære forfatterskap. Science fiction handler ikke, som mange tror, om fremtiden. Den handler om det vi ser i dag, og om hvordan det kan utvikle seg. I dette kan man si at den skjønnlitterære forfatteren og forskeren Jon Bing møttes.

Jon var en særdeles raus person. Han delte villig sine ideer, og satte unge forskere i gang med prosjekter som ga dem gode muligheter til å vokse. Mange av Jons ideer har blitt plantet hos og er videreutviklet av andre. Jeg har i de noenogtredve årene jeg kjente Jon aldri opplevd at han forsøkte å fremheve seg selv. Men jeg og mange andre har opplevd og selv nytt godt av at Jon brukte sin posisjon til å skyve fram andre.

Et godt miljø er viktig, og det kommer ikke av seg selv. Jon var opptatt av og flink til å skape faglige og sosiale møteplasser. I mer enn 30 år holdt han åpent hus hjemme hos seg selv den første mandagen hver måned, hvor alle som følte en viss tilknytning til miljøet eller til Jon var velkommen. Siste gang jeg møtte Jon, var på det som skulle vise seg å bli den siste "mandagsklubben", 2. desember 2013.

Også når det gjaldt organisering, var Jon kreativ og effektiv. Virksomheten vokste i en periode da den årlige veksten i universitetenes budsjetter hadde flatet ut, og det var vanskelig å få midler til ny virksomhet innenfor systemet. Resultatet ble finansiering fra eksterne kilder, som på den tiden var ganske uvanlig. Kalkylen med 40 prosent overhead på slike midler, som så mange har blitt kjent med, kommer herfra. Jon beregnet hvor mye som var nødvendig i tillegg til lønnsmidler, for å kunne drive virksomheten, og kom til at det var 40 prosent. Men det var det som var nødvendig for fagmiljøet, ikke for å dekke universitetets totale kostnader ved slike prosjekter.

Kulturlivet og kulturpolitikken hadde nytte av Jons kunnskap og arbeidskapasitet, blant annet som leder av Kulturrådet i åtte år.

Jon arbeidet hele tiden og hadde en enorm arbeidskapasitet.

Han var særdeles produktiv. Hans bibliografi teller mer enn 300 vitenska-

pelige titler, mer enn 500 populærvitenskapelige titler, mer enn 150 skjønnlitterære titler, og i tillegg et utall av foredrag. Jon var en engasjert, engasjerende og meget etterspurt foredragsholder.

Arbeidet betød svært mye for Jon. Da helsen sviktet de siste årene, var det som plaget ham mest at han ikke lenger kunne arbeide slik han selv ville og syntes han burde. Arbeidet opptok ham helt til det siste. Tor Åge Bringsværd beskrev i en radiodokumentar om fenomenet Bing og Bringsværd, våren 2014 sin siste samtale med Jon, slik:

Så fikk jeg beskjed om at han var lagt inn på sykehus. Men det skjedde så ofte, så det var ikke så ille. Da jeg var der dagen etter at han var lagt inn på overvåkningen på Ullevål, lå han og var opplagt liksom. Han hadde kommet seg, tilsynelatende. Det siste han sa var at jeg måtte huske å gi beskjed til Pax forlag om at nå hadde han bare to arbeidsdager igjen, så var han ferdig med den essaysamlingen han hadde lovet dem.

De to arbeidsdagene fikk han ikke.

Jon var æresdoktor ved universitetene i København og Stockholm, og ridder av St. Olavs orden. I 2002 mottok han Den nordiske juristprisen under Det nordiske juristmøtet i Helsinki. Det er en pris som deles ut hvert tredje år. Ved siden av Jon har bare to andre norske jurister fått den prisen: Johs Andenæs og Carsten Smith.

Avslutningsvis låner jeg igjen noen setninger fra Tor Åge Bringsværd:

Folk er ikke ordentlig døde før vi har sluttet å tenke på dem. Det er først da de er borte. Jeg kommer til å ha Jon med meg bestandig.

Vi er mange andre som også kommer til å ha Jon med oss lenge.

Jon Bing er dypt savnet som fagperson, men ikke minst som det mennesket han var. Vi vil hedre og lyse fred over hans minne.